

**AFRIKAANS HUISTAAL: VRAESTEL I
(LEESVRAESTEL)**

Tyd: 3 uur

Punte: 100

LEES ASSEBLIEF DIE VOLGENDE INSTRUKSIES NOUKEURIG DEUR

1. Hierdie vraestel bestaan uit 9 bladsye en 'n addendum van 4 bladsye genummer i tot iv. Verwyder die addendum uit die middel van die vraestel. Maak seker dat jou vraestel volledig is.
  2. Daar is TWEE afdelings:
Afdeling A: Lees, Kyk en Taal
Afdeling B: Poësie.
  3. Beantwoord **al** die vrae uit Afdeling A.
Beantwoord TWEE vrae oor **voorbereide** gedigte uit Afdeling B en die verpligte vraag oor die **onvoorbereide** gedig.
  4. Nommer jou antwoorde presies soos die vrae op die vraestel.
  5. Begin elke VRAAG op 'n skoon bladsy.
  6. Lees die instruksies by ELKE vraag noukerig en voer die opdragte presies daarvolgens uit.
  7. Let noukerig op die puntetoekenning van die vrae en rig jou antwoorde daarvolgens.
  8. Dit is in jou eie belang om netjies en leesbaar te skryf.
-

AFDELING A**VRAAG 1 LEESBEGRIP, STYL EN TAAL**

Lees die artikel *Malligheid in Margate* deur Tienie Holtzhausen geneem uit *Beeld* (Leesstuk 1 van die Addendum) met aandag deur en voer dan die volgende opdragte uit:

- 1.1 Kyk weer na die opskrif.
- 1.1.1 Watter verwagting word by die leser geskep m.b.t. die inhoud van die artikel wat gaan volg? (1)
- 1.1.2 In watter opsig is die opskrif dan eintlik **ironies** nádat jy die artikel gelees het? (2)
- 1.2 'Monduitspoel' is 'n weeklikse rubriek in *Beeld*. Dié naam is gepas vir die rubriek in die lig van die artikel wat jy so pas gelees het. Verduidelik. (2)
- 1.3 1.3.1 Watter **drie** bewyse kan jy in die artikel vind dat seuns, eerder as meisies, die teiken van die skryfster se kritiek is? Betrek ook die illustrasie. (3)
- 1.3.2 Watter **twee** verwysings na meisies kan jy egter in die artikel vind wat toon dat die skryfster tog meisies ook in gedagte het? (2)
- 1.4 Die toon van par. 2 is **sarkasties**. Motiveer hierdie stelling deur te verwys na die inhoud en styl van hierdie paragraaf. (3)
- 1.5 In die artikel noem die skryfster twee sindrome, nl. die **Margate-toe-sindroom** en die **instopsindroom**.
- 1.5.1 Wat is 'n sindroom? (1)
- 1.5.2 Hoe hou hierdie twee sindrome verband met mekaar, volgens die skryfster? Verduidelik. (2)
- 1.6 Hier volg 'n paar interessante idiomatiese uitdrukkings uit die teks. Kies enige **drie** en verduidelik elkeen se betekenis soos jy dit uit die konteks verstaan. Skryf telkens die uitdrukking neer met die betekenis langsaan. (3)
- geldkraantjies (par. 2)
  - complimentêre kredietkaart (par. 8)
  - ... met apartheid opgekoffie het (par. 9)
  - die kastaiings vir jou uit die vuur krap (par. 11)
  - as jy droogmaak (par. 11)
- 1.7 Bestudeer die woordkonstruksie **móét-beter-wees-as-die bure-siekte** (par. 5).
- 1.7.1 Watter funksie verrig die koppelteken hier? (1)
- 1.7.2 Waarom, dink jy, gebruik die skryfster hierdie konstruksie 'n hele paar keer in die artikel? (1)
- 1.8 Verwys na par. 11. Op watter manier betrek die skryfster die leser direk by haar opmerkings? Baseer jou antwoord op 'n stylaspek in die paragraaf. (1)
- 1.9 Jy is 'n matrikulant en amper klaar met skool. Hoe voel **jy** oor die skerp kritiek wat die skryfster uitspreek oor die manier waarop jongmense vandag grootword en die waardes van ouers en kinders? Verwys na aspekte in die artikel in jou antwoord. (3)

25 punte

VRAAG 2 OPSOMMING

Lees die artikel *Skrywers en die gewraakte p-woord* wat in *Rapport* verskyn het (Leesstuk 2 van die Addendum) en voer dan die onderstaande opdrag uit.

Verkort hierdie artikel tot **10 kernfeite** van altesaam **nie meer as 100 woorde** nie. Jou doel hiermee is om die hele kwessie van plagiaat op 'n kernagtige wyse onder die aandag van jou mede-leerders te bring sodat hulle dit kan vermy.

Wys op die volgende 4 aspekte:

- **die kenmerke van plagiaat (wat dit is)**
- **waar en hoe dit voorkom**
- **die gevaar daarvan vir gebruikers**
- **hoe om dit te vermy**

Moenie die artikel woordeliks aanhaal nie, maar gebruik jou eie styl. Skryf die woordtal onderaan en moenie die aantal woorde oorskry nie. Maak seker jy betrek al 4 bogenoemde aspekte wat in die artikel voorkom. Skryf in volsinne en gebruik korrekte taal en spel. Skryf in **puntvorm** en noem jou **bron** onderaan. (Dié woorde is nie deel van die woordtal nie). Jy sal gepeenaliseer word as jy bogenoemde riglyne verontagsaam. Jou opsomming sal met 'n metingskaal beoordeel word.

10 punte

VRAAG 3 VISUELE GELETTERDHEID EN TAAL

Lees die strokies getiteld *Meester* (Leesstuk 3 van die Addendum). Die strokies is genummer van 1 – 5 en die vraagnommers volg die strokienommers.

3.1 Strokie 1

- 3.1.1 Kyk na raampies 1 en 3. Watter 4 tekens lees en sien jy wat die **klap** voorafgaan sowel as uitbeeld? (Verwys in jou antwoord na lyftaal sowel as taal- en skryftekens.) (2)
- 3.1.2 Wat, dink jy, sê die onderwyswet van hierdie optrede van onderwysers, **én** wat is **jou** mening daaroor? (2)

3.2 Strokie 2

- 3.2.1 Neelsie se sin met 'kapittel' is verkeerd. Maak **jy** nou 'n sin sodat 'kapittel' as **werkwoord** korrek gebruik word. (1)
- 3.2.2 Watter stylfiguur (tegniek) het Neelsie gebruik om 'kapittel' te verduidelik? (1)

3.3 Strokie 3

- 3.3.1 Watter emosie word telkens met elk van die volgende uitroepe uitgedruk? Skryf die uitroep neer en langsaan die emosie (gevoelswaarde) as 'n **selfstandige naamwoord**. Maak seker dat jy die konteks deeglik verstaan.
- Foeitog!
  - Ai tog!
  - Dankie tog!
- (3)
- 3.3.2 Watter **een** van die uitroepe kan ook 'n skerp spottende of sarkastiese toon dra? (1)

- 3.4 Strokie 4
- 3.4.1 Kyk na raam 3. Watter ironiese teenstelling merk jy op tussen Neelsie se beeld en woorde? (2)
- 3.4.2 Kyk na raam 2. Waarom is **Juffrou** met 'n hoofletter geskryf, maar **mnr.** met 'n kleinletter? (1)
- 3.5 Strokie 5
- 3.5.1 Aan watter stereotipering is Meester skuldig? Verduidelik. (1)
- 3.5.2 Wat is die funksie van die ellips (stippels) in raam 1? Verduidelik binne hierdie konteks. (2)
- 3.5.3 Vervang die twee informele woorde in hierdie strokie met standaard Afrikaans. Skryf telkens die informele woord sowel as die standaardvorm neer. Korrekte spelling is belangrik. (2)
- 3.6 Al 5 strokies
- Watter **een** van die strokies is tipies van die skoolsituasie soos jy dit ervaar het oor die afgelope 12 jaar? Motiveer jou antwoord. (2)

20 punte

VRAAG 4   ADVERTENSIE

Bestudeer die advertensie, uit *Insig*, (leesstuk 4 van die Addendum), en voer die volgende opdragte uit:

- 4.1 Maak 'n sin met die woord **kappie** sodat die betekenis duidelik verskil van **kappie** in die advertensie. (1)
- 4.2 Verduidelik hoe die verband tussen par. 1 en par. 2 bewerkstellig word. (2)
- 4.3 Verduidelik die verskil tussen die betekenisse van 'neer te lê' en 'verlê' in par. 1 deur 'n gepaste sinoniem vir elkeen van dié woorde voor te stel. (2)
- 4.4 Watter stylfiguur word in reël 4 se eerste sin gebruik en hoekom is dit effektief in hierdie advertensie? (2)
- 4.5 Wat word bedoel met 'Dit gee sin aan wat ons wil sê en hoe ons dit sê'? Gebruik enige woord met 'n kappie om jou verduideliking te illustreer. (2)
- 4.6 4.6.1 Wat beteken die idioom, 'dit span die kroon' in reël 4? (1)
- 4.6.2 Hoe hou die **visuele teken** op die advertensie verband met dié idioom? (1)
- 4.7 Wat, dink jy, maak hierdie advertensie anders as die meeste ander advertensies in die gedrukte media? Verwys na twee **visuele** aspekte. (2)
- 4.8 Dink jy dit is 'n geslaagde advertensie wat deur **alle** Afrikaanssprekende lesers verstaan en waardeer sal word? Gee 'n rede vir jou mening. (2)

15 punte

AFDELING B POËSIE**Voorbereide gedigte**

Daar word in hierdie afdeling kontekstuele vrae oor DRIE voorbereide gedigte uit *Groot Verseboek* gestel. Beantwoord enige TWEE vrae uit vrae 5, 6 en 7.

VRAAG 5**Skeepsverslag: Titanic – M.M. Walters**

Hollanders het die skip beplan, maar dit was Engelse wat gebou en uiteindelik geloods het – en almal is tog ou kenners van die water.	1
Nietemin te veel was die geloof en selfversekering dat niks hom kon laat sink nie: het die beskermheer van skepe dan nie self die projek gewil nie, dié invaar in die donker, dié wit eiland van lig en glansende weerkaatsing ...	5
Agterna gesien, was die toerusting onvoldoende. Die skokkendste erkenning: geen verkykers of soekligte. Maar luukses was volop en uitspattig: marmer- vuurmaakplekke, dubbele toilette, miniatuurgholfbane, swembaddens, rye kroeë en hemelbeddens waarin die rykes kon hoereer, selektief, privaat, terwyl hul voortvaar na die beloofde land, hulle skatte veilig in die kluipe.	10 15
Senders van kleiner skepe het gewaarsku: julle vaar in 'n gevaarlike seisoen, daar's'n kilte in die lug, ysberge in die onbekende water en vol verandering is die warrelende winde. Maar die luukse reus was doof, sy antennes ingestel op uitstraal, nie interpreteer nie. Bowenal wou sy kaptein hom nie laat steur nie, nié deur kapteintjies wat nie kaarte ken nie.	20
Die ysrots was nie sigbaar in die nag nie en die staal móés skeur toe dit nie meer kon buig nie. Chaos het geheers in offisierskajuite – die reddingsbote is nie eens almal neergelaat nie, wanhopige passasiers het in die see gespring en dié wat nie die moed had of bly hoop het, het op die agterstewe saam met die orkes bly sing: Nader my God by U – onverstaanbaar sê enkele oorlewendes, omdat die woorde in Afrikaans was.	25 30 33
	[Uit: <i>Saturae</i> 1979]

- 5.1 Om die satiriese aard en inhoud van hierdie gedig te begryp, word sekere agtergrondkennis veronderstel. Skryf drie vrae oor die titel neer wat jý sal vra om hierdie kennis te bekom. Betrek die titel in sy geheel. (3)

- 5.2 Waarna verwys die metafoor 'die wit eiland' (strofe 1) en personifikasie in 'die luukse reus was doof' (strofe 3), elk in sy konteks? (2)
- 5.3 Watter toon word deur die woord 'kapteintjies' (strofe 3) gesuggereer? (1)
- 5.4 In dié gedig word enjambemente as 'n digterlike hulpmiddel baie slim gebruik. Wat is die funksie of effek daarvan? Verduidelik met verwysing na strofe 3 óf 4. (1)
- 5.5 Verduidelik hoe jy die onverwagte slotreëls interpreteer sodat die gedig in sy geheel ook as 'n satire teen 'n ander agtergrond as bloot die ramp van die Titanic, gelees kan word. (3)

10 punte

VRAAG 6

Vincent van Gogh – D. J. Opperman

Jy het as 'n miskende	1
heilige vergeefs geveg teen die ellende	
en die onreg in die krotte van die myn,	
in agterbuurtes en op landerye; slegs die pyn	
en skriklike stryd van God	5
leer ken, wat mens en boom verknot	
in Sy kramptrekke; maar eers toe jy die koringgerwe	
in aanbidding van die son kon verwe,	
boere, wasvrouens en gepynigde gesigte,	
die kantelende landskap in die snelle ligte	10
geel en groen en blou – alles met koorsige gevlak	
tot branding van die skone kon verwek,	
toe is Sy hartstog eers in jou volbring	
soos groen sipresse tot 'n vlam verwring.	14

[Uit: *Heilige Beeste* 1947]

- 6.1 Die **titel**, **inhoud** en **vorm** van hierdie gedig suggereer dat die leser sekere agtergrondskennis benodig om die gedig te verstaan. Watter **drie** sulke feite beskou jy as belangrike voorafkennis om die gedig beter te verstaan? (3)
- 6.2 Waarom, dink jy, gebruik die spreker die gesprekston met 'jy' eerder as die meer vertellende toon met 'hy'? (2)
- 6.3 Watter woord uit die laaste 6 reëls van die gedig sê vir jou dat Van Gogh nie net portrette van mense geskilder het nie, maar ook natuurtonele? (1)
- 6.4 As ons die gedig goed verstaan, besef ons dat hier eintlik van **drie** kunstenaars en hulle kuns en skeppingswerke sprake is. Watter drie soorte kuns en kunstenaars is teenwoordig in die gedig? (3)
- 6.5 Verduidelik kortliks in jou eie woorde hoe jy reël 13 verstaan. (1)

10 punte

Onvoorbereide Gedig

Hierdie vraag is **verplichtend** vir **alle** kandidate.

VRAAG 8

Lees die volgende gedig en bekyk die illustrasie noukeurig. Beantwoord dan die vrae wat volg.

Raccoon in 'n slagyster - Barend Toerien

Sie jy jou tande wys, skerp soos masjienratte, hap na my hand en op my met venyn spoeg, sal jy! Vandag is die dag dat ek jou kleinkry.	1
Die sneeu lê dik en lê wit: oor alles lê dit. Jou voetsleepsel wys tot hier, tot die hoenderhok waar nou twee beteuerde mossies na voer pik. Jy moes húl liefs gehap het. Nou's jy in my strik.	5
Trekkings ruk oor jou swart vag; die maskara-ogies in jou driehoek-gesig wys my waar jy – o God! jou babatjie-handjie met slap wit vingertjies half afgebyt het, half afgebyt het om my te ontsnap; soos 'n driepoot wou jy weghop.	10 15
Mooi dier, die gans anderse, wat my star aanstaar met nyd, ek met my pedestriaanse henne en my kleinburgerlike gedagtes en wat sleg slaap, snags rondrol en my naels byt in my slaap.	20
Wil jy nou dat ek vannag my polse afbyt? [Uit: 'n <i>Plek op die Land</i> 1985] Kerkhonkson, New York	22

Woordeskat:

Raccoon – wasbeer
vag – pels
pedestriaans – alledaags, verbeeldingloos, rondlopende, rondloper
nyd – haat

- 8.1 In hierdie eensydige gesprek met die raccoon gebruik die spreker telkens 'n ander toon, bv. hy is vies of ergerlik, beskuldigend, verdedigend, selfvoldaan, geskok, bejammerend, selfverwyttend, selfondersoekend, ontsteld. Kies **een** van hierdie praattone vir **elk van** strofes 1 en 3 en haal 'n versreël of frase aan om jou keuse te ondersteun.

(2)

- 8.2 Volgens die woordeboek beteken om iets of iemand 'klein te kry':
- om baas te raak, te onderwerp.
  - om te verstaan, insig te kry.
- 8.2.1 Verduidelik nou hoe hierdie uitdrukking op die raccoon-situasie van toepassing is. (1)
- 8.2.2 Verduidelik ook hoe die uitdrukking op die spreker van toepassing is. (1)
- 8.3 Hoe weet die leser dat die raccoon desperaat is van **pyn** en **haat**? (2)
- 8.4 In strofe 4 merk ons dat die spreker begin om raakpunte (ooreenkomste) te sien tussen homself en die raccoon. Watter vorm van beeldspraak word hiervoor gebruik? Verduidelik. (2)
- 8.5 In die illustrasie (prent) is die wasbeer en die slagyster sentraal. Hoe illustreer dit op metaforiese wyse die insig waartoe die spreker in verband met homself kom in strofe 4? Vergelyk en bespreek kortliks. (2)

10 punte

Totaal: 100 punte